

Henrik Sienkiewicz je jel nabirati gradivo za nov zgodovinski roman iz življenja XVII. stoletja, čigar poglavitni junak bo kralj Jan Sobieski. Ta roman izide najpoprej v angleškem prevodu v enem sočasnih angleških časopisov, katerega uredništvo, ako se sme verjeti poljskim listom, je pripravljeno plačati kot honorar po 1 šiling (približno eno krono) za besedo, torej 8 do 10 kron za vrsto. V takih razmerah se pisatelj pač lahko razvija. Svoje romane, med njimi znano trilogijo „Z ognjem in mečem“, „Potop“ in „Pana Volodijevskega“, „Križarje“ in nekatere doslej še ne izdane spise je prodal Sienkiewicz za dōbo dvajsetih let varšavski knjigarni Gebethner in Wolf za 70.000 rubljev.

Poljski modernisti. Glava nove „moderne“ med Poljaki je Stanislaw Przybyszewski, žarek in ognjevit talent, izreden stilist in globok lirik, ki pa se je popolnoma enostransko vdal modernim strujam. Njegova beseda je muzikalna in čarobna, a temna in čudna. Kot urednik lista „Życie“ je zbral okoli sebe več mladih pisateljev, ki so mu slepo sledili in ga posnemajo ne le v vrlinah, ampak tudi v napakah. Tudi v poljskem slovstvu so hoteli „moderni“ narediti hipen preobrat, a so podlegli, ker ima Poljska ravno v novejši dōbi mnogo izvrstnih pisateljev, ki stojé na vrhuncu sodobnega slovstva. Realistični in zgodovinski roman v pesništvu cvete v Poljski in ne kaže nikakih znamenj propada, dokler delujejo Sienkiewicz, Marija Konopnicka, Reymont, Dąbrowski, Weyssenhof, Żeromski, Boleslaw Prus in Eliza Orzeszko. Zato pa Poljaki niso čutili potrebe dekadentnih „reform“, in „modernisti“ s svojima listoma „Życie“ in „Strumienie“ so propadli. Vse poljsko občinstvo z majhnimi izjemami je pokazalo toliko antipatijo do dekadentizma, da je „Krakowska satanična šola“ bila kmalu čisto osamljena. Zdaj so pa pokazali zopet znamenje življenja: Zbor najodločnejših modernih je izdal knjigo „Kraków“, v kateri so objavili svoje proizvode najodličnejši poljski slovstveni secesionisti. „Kraków“ je uredil Wyśpiański. Ne more se reči, da bi ti „novostrujarji“ imeli mnogo skupnega. Edini so le v negaciji one umerjene in trezne lepote, po kateri je doslej hrepnel omikani estetični čut. V „Krakowu“ pa se nam predstavljajo v bujnem neredu satanisti, neoromantiki, impresionisti, mistiki, pristaši „gole duše“, dekadenti, simbolisti, popisovatelji „novega drhtenja“ — sploh individualisti, ki hočejo biti izvirni in nečejo pripadati nikaki stranki. Vsakdo je svoj ženij in svoja stranka. „Kraków“ sam o sebi pravi, da „krakowska umetniška plejada in literarna šola ni velika rodbina, spojena po sorodstvu duha, ampak je le roj individualnosti in kontrastov. Vzrasla je pod različnimi vplivi; ogromna je torej razlika med duhovi — nimajo skupnega vzora in različna jim je vera.“ Marsikaj izvirnega in lepega imajo ti mladi talenti, a stalne zmage si vendar ne bodo priborili.

Umetniški dom v Krakovu. Poljska umetnost je zadnja desetletja napredovala do visoke stopinje popolnosti. Zlasti poljski slikarji — da imenujemo le Matejka in Siemiadźkega — so si pridobili svetovno slavo. Velika navdušenost za lepo umetnost je rodila med Poljaki že pred sedeminštridesetimi leti „Towarzystwo przyjaciół sztuk pięknych“ (društvo prijateljev lepih umetnosti), v katerem niso bili le umetniki, ampak tudi podpiratelji umetnosti. Prvi predsednik temu društvu je bil duhovnik Władyslaw Sanguszko. Že izpočetka je skrbelo to društvo za prostore, kjer so se slike razstavljale. Mnogo let je v to svrhu služil del škofijskega dvorca. Letos pa je to društvo postavilo „Umetniški dom“, lepo zgradbo, ki bo služila razstavam poljskih umetnikov. Dné 11. velikega travna je bila zgradba slovesno otvorjena in posvečena vpricho zastopnikov cerkve, vlade in mnogobrojnih umetnikov. Sedanji predsednik grof Edward Raczyński je opisal zgodovino zgradbe, ki se je dovršila s prispevki dežele, mesta Krakova in s prostovoljnimi darovi poljskega naroda. Nato je blagoslovil stavbo prelat Krzemieński, ki je v svojem govoru poudarjal veliko kulturno nalogo lepe umetnosti. Umetnost mora težiti po plemenitih idealih. Zidovi te zgradbe so posvečeni, rekel je govornik, zato pa v njej ne sme biti mesta nikdar za umetniške izdelke, ki bi žalili vero in nravnost. Priporočal je poljskim umetnikom, da naj vkljub nasprotnim modernim tokom delujejo vedno v tem duhu. Takoj se je otvorila razstava, ki šteje sedaj okoli dvestopetdeset umetnih del. Svetloba je izborna, in cela zgradba od poljskih umetnikov ukusno okrašena.

Nekaj misli grofa Tolstega. Nedavno je obiskal grofa Tolstega na njegovem domu A. White, poslanik Združenih severno-ameriških držav na Nemškem. Dva črno oblečena služabnika sta ga peljala v lep salon. Kmalu je bil poklican v delavnico grofa Tolstega. White je bil iznenaden: Zdelo se mu je, da je vstopil v kmečko kočo, in da sedi pred njim na neokretnem stolu navaden seljak. A to je bil Tolstoj V razgovoru je povedal Tolstoj več svojih posebnih misli. Rekel je, da sam sebi ne priznava pravice do nagrade za svoje knjige, ker sploh ne priznava, da bi pisatelj imel lastninsko pravico do svojih duševnih proizvodov. Grofinja je bila nasprotnega mnenja. Tolstoj jo je pa zavrnil, da ženske niso zmožne tolike požrtvovalnosti kakor moški. Mož žrtvuje i rodbino svoji misli, česar žena ne more. Tolstoj ni pristaš ženske emancipacije. Ko mu je White pravil, da ima ženska v Združenih državah že skoro iste pravice kakor moški, je Tolstoj rekel, da se naj dajo ženi pač družabne pravice, a ne politične. Žena ni možu enaka, če se meri z njim po najvišjih duševnih zmožnostih. V vsem je konservativna. O ruski razkolni cerkvi je rekel